

VÁRADI NAGY PÁL

Vissza a forráshoz

Igazoltnak. Az egyik egyenruhás fontoskodik, végigmér, kerekedik az orrcimpája. Felrántja a taknyát és a csomagomra vicsorít, közben a másik körmöli az adataimat. Kézről kézre jár a jegy, amit csak falból vettem az éjszakai járatra. A katonát nem érdeklek. Ő a korcsot figyeli, amint kicsire összehúzódva átbaktat a csuromvíz síneken, törődötten, vágányról vágányra, be az eresz alá. Csillog a bundáján a neon. A levedző akkumulátoroknál megrázza magát, és odacaplat a falnak támasztott kaplácscok tövébe a még gőzölgő leveses pitlihez. A peckesebbik egyenruhás kérdőleg a zsákom felé nyújtja a nyakát, de a másik végül leinti. Visszaadják a papírjaimat, és tovább állnak.

Szerencsére nem néztek bele a csomagomba. Túlzás, hogy hátizsák, egy viharvert bőrkabátból varrtam jó pár éve. Néhány alma, száraz keksz, halkonzervek, zacskóban gyufa, elemlámpa, kanalas bicska. Egy kartus márkás cigi. A baj a vadászknél kezdődött volna, de a forrásvidék katonai térképe miatt mese nélkül bevittek volna. És ott volt a birodalom előtti csajka, amit vissza kell vinnem a forráshoz, mert annak ott a helye.

Nincs még ősz, de a nyárnak vége van. Mindenki benn kuporog a váróteremben, hogy nyúlik a pára az ablaküvegen. Várják a Transzimpériát.

A vonat, amit én várok, nem szerepel a menetrendben. Vágott képű ócskavastolvajok mondták, hogy meg van bótolva, a szárnyvonalon két vagy három hetente jár külön miattuk egy nem hivatalos szerelvény egészen az alagútig, ha igaz, mert ők odáig sosem mennek, kiszállnak az ipartelepeken. Habár a mellékvágányokat biztosan ellopták a köztes állomásokról, és nem tolatva jön vissza a szerelvény, úgyhogy ki kell mennie az alagútig. Tőlük hallottam azt is, hogy ők nem tudják, talán mágnesség miatt, de a csuszamlás óta a forrásvidéken minden kütyü tönkremegy, ami bonyolultabb egy zseblámpánál, úgyhogy kerülik a környékét is. Hát telefont sem, de még iránytűt sem viszek. Különben, ha az ember egy vízfolyás forrását keresi, elég nehezen tévedhet el.

Üreges csendet hagy maga után a tizenöt vagonos éjszakai járat. Az állomás teljesen kiürül, az utolsó taxira is sor kerül, és csapódik az ablak, amint a büfében kiszellőztetnek az utasok után. Közben elállt az eső. A felsővezetéken gyöngyözik még a víz, és hallani a kilovoltok zúgását. Előbukkan pár csillag.

A hangszórók süketen búgnak maguknak, szó nélkül húz be a vonatom a külső vágányra. Fékez, egyet visít, megáll. Egyenletesen dorombol a sokat látott dieselmotdony, az oldaláról több réteg festék pattogzik. Mögötte a három kocsi régi, kék

vagon, még azokból az időkből, amikor a dolgokat rendesen megcsinálták. Egy-egy fülkéből sötétbarna fény hunyorog, nem lopták ki az összes izzót.

A mozdonyvezető kihajol, szétnéz, le van tompulva, dől belőle az italszag. Én felnyújtom a bagót, homályosan bólint, elveszi. A vonatra egyedül én szállok fel – lucokban még a színesfémet sem szívesen lopják. Végigjárom a teljesen üres szerelvényt és az első vagon legelején találok egy kalauzt, aki magára láncolta a kupét. Állatian hortyog. Bevilágítok, és ahogy elnézem mellette a földön az üveget, a holnap munkásjáratig nem kell számolni vele. Beülök egy sötét fülkébe és rágyújtok egy almára. Valaki integet egy emeleti irodából, a mozdony dübörögni kezd, füttyent, indulunk.

Mintha titokban, úgy kocogunk át a városon. Két oldalt kihalt gyárak, utakba beaszfaltozott, másutt felszedett iparvágányok, lecsavározott vagy csonka váltók bújnak meg a sötétben. Van, ahol már csak egy téglafal íve vagy a fák tudják az egykor kanyarodó sín pár hollétét. Mindent elloptak, amit lehetett, egyedül a falak állnak úgy, ahogy. Házak következnek, aztán megint elhagyott gyárak. Valahol erre fordult meg régen a kettős villamos. Haladunk.

A várostól félóránnyira, egy halom téglával (indóház lehetett) megállunk. Aztán rándul a szerelvény, a kerekek csattannak az illesztéseken, és ötven méternyi araszolás után újra fék. Csörög a daráltkő, kihajolok, egy dülöngélő cigarettavéget látok: a mozdonyvezető baktat hátra, hogy visszaállítsa a váltót. Ráálltunk a szárnyvonalra. Aztán megint csörög a daráltkő, és fütty nélkül, lopva indulunk.

Eredetileg fő- és nem szárnyvonalnak tervezték. A hatalomváltáskor kijelölték a Transzimpéria nyomvonalát a térképen, és nagy lendülettel elkezdtek a vasút építését. A kanyargó völgyben befelé haladva átvágták a hegyeket, de ahogy közeledtek felé a munkások, a forrásvidék nyugtalankodni kezdett. Előbb csak egy kicsit, mint ha véletlenül, megmozdult a föld, és a telepet elöntötte a patak. De nem hagyták abba a munkát. Aztán ismét megmozdult a föld, és az oldal maga alá temetett néhány üres barakkot. Ezt a saját szememmel láttam. De a vezetés tovább erőltette a munkát. Ekkor mozdult meg a föld harmadjára, és szakadt be a hosszú alagút, benne a munkásokkal teli vonattal. Ekkor evakuálták a táborát, és a Transzimpériát rövidesen máshová, a mai nyomvonalra terelték. Elvetéltek az útépitési tervek is, a betonblokkokba nem költözött senki, és a szétszórt falvak is elnéptelenedtek munkahelyek híján. Úgyhogy a gyalogösvények mellett ez és csak ez a vonat visz a legközelebb a forrásvidékhez, utána teljesen magára marad az ember. Amikor beomlott az alagút, kereken húsz éve, akkor a jegyzék szerint benne kellett volna lennem. És a csajka megmozdul a zsákban.

Azt beszélik, a beomlott hegynek azóta nincs másik oldala, és már az alagúthoz sem tanácsos kimenni.

Az eddiginél lassabban haladunk, a kerekek ütemesen csattognak a hegesztetlen síneken. Nem járhatott erre karbantartó évek óta. Elmaradoznak a kihalt falvak,

a félbehagyott munkásszállók körvonalai, és ahogy lassan ránk zárul a völgy, a levegőn is érezni, hogy a patak mellé szegődtünk. Megsűrűsödnek a kanyarok. Egyik oldalt a víz közvetlenül a töltés tövében folyik, másik oldalt toronymagas sziklafal, az ujjam hegyével érem a kiszögelléseit. Köd ereszkedik, a vashidat csak hallani. Aztán visszatér a csend és az ütemes, álmosító kattogás. Egy hosszabb alagúton csattog át a szerelvény – talán elalhattam egy pillanatra, elindult a taknyom és bedagadt a szemem is. Erős a levegő, már mélyen a hegyekben járhatunk. Lassan hajnalodik, de hiába próbálok kivenni valamit a ködös tájból. Egy váltón kocog át a vonat, a mozdonyvezető talán erre tér magához, és befékez. Szokatlan a beálló csend, mintha megsüketültem volna. A csajka is hallgat a zsákban.

Leszálok. A megcsörrenő kövek a szívbajt hozzák a mozdonyvezetőre, aki már a vagon és a mozdony közötti csatlakozással matatott. Hajnalodik. Magas a szesznyomása, nehezen fordul a nyelve, egyedül a rutin hajtja. Ezen a környéken nincs élő emberhez szokva. Azt hitte, vasért megyek, miért nem szálltam le hamarabb? Itt van dolgom. Gondolkodik, higgyen-e a fülének, szemének. Sietősen végigmér, nem akarja húzni az időt. Leccsatlakoztatja a mozdonyt, kitér és egy-kettő, menetirányba teszi. Még egyszer megnéz, és a szerelvény elindul visszafelé.

Leülök a sínre. A fák halkan zúgnak, szuszogok és dobog a szívem. Kezd érezhetően világosodni. Ülök nyugodtan, nem sietek. Előveszem a csajkát, magam elé teszem, a vadászkest kivonom a tokjából, és jól láthatóan magam elé teszem. Várok. Mutatom magam. Időt hagyok a vidéknek, hogy észrevegyen, megnézzen, engem, a csajkát, a kést. Hogy lássa, kiféle vagyok, és miért jövök. Meg hogy lássam, beenged-e magába, vissza, a forráshoz. Így maradok néhány percig.

Már kivehető a széles meder fölötti rozsdás gyaloghíd. Odasétálok. A túloldalon van, ide már egyszerűen nem fért el az egykori állomásépület. Talán a hegnél is öregebb, de a birodalomnál mindenképpen – itt ért véget régen a kisvasút, aminek a helyére építették a Transzimpériának ezt a befulladt szakaszát. Olvasom, minden hó első vasárnapján posta és szeszecskét, de húsz éve nem járt itt senki a mozdonyvezetőn kívül. A híd korlátjának dőlve egy bicikli hallgat. A gumikat szétette rajta az idő, de már régen se lehettek újak, itt-ott mintha gézzel lett volna áttekerve a hátsó. A lánc, amivel odakötötték egykor a korláthoz, már vagy két helyen elmállott, néhány szeme a földön, csurgás mutatja, hogyan ette a rozsdá. Inkább a bicikli fogja a láncot, mint fordítva.

Felcsatolom a kést, szedelődzködök. Indulok tovább. A patakmeder már szemre is járhatatlanná szűkült, a sínek között megyek az omlás felé, hogy ott hájak át. Ennek a hegynek nincs másik oldala. Jó darabon rozsdá keveredik az avar szagába, aztán a sínek alábuknak (az alagútnak nyoma sincs), és nekivágok az emelkedőnek. Meg-megcsúsznak, de a ruháért nem kár. Úgy tűnik, vad is kevés van erre felé, nem látni csapásokat. Köd is van, minden nyirkos, viszont egyre világosabb van. Ahogy mind fennebb és fennebb kapaszkodok, ritkul a pára. A gerincről már látszik a kelő nap.

Letelepedek enni. Keksz és felbontok egy halkonzervet. Belső zsebemből előkerítem a citromsót, meghintem az olajos húst, és elkezdem bepofázni. Idefenn feltámadt a szél, de úgy húzódtam, hogy ne nagyon érjen. A csajka mocorog a zsákban.

Az ereszkedés sokáig tartott, egy akácos megszaggatta kicsit a dzsekimet, felhorzsolta a kézfejemet is, de már látszik a patak, csak méterek vannak hátra. Nem akarok, mégis lassítok. Az omlás alól csak a fele mozdony jutott ki, de mintha most is kifelé iramodna. Körülötte megvörösödött a görgeteg a rozsdától. A szerelvény többi része a hegyben. Képzeletben számolgotom befelé a vagonokat, abbahagyom, újra. A második földindulás után megígértem, hogy visszaviszem ezt a csajkát oda, ahol találtam, a forrás mellett, egy karón, aztán mégsem szálltam fel a vonatra. Erre a vonatra. A lombok között ködfoszlányok lebegnek, az ormokat már süti a nap. Csörög alattam a daráltkő. Borotvaélesek, nem mint az állomások kerekre járt kövei. A kanyar után áll még pár barakk, mögöttük omlás. Az árterületen a buldózer derékig süllyedt, a kabinjából kinőtt egy fa.

Tovább. A patak fölött helye volna egy kishídnak, ám sosem készülhetett el, az átmeneti támasztékokat pedig elmoshatta a víz – a talpfák a levegőben lógnak. Nehezen találok utat a növényzet miatt. Egy improvizált kitérőn berogyott tetővel megtalálom a sínbuszt, benne tömérdek, rozsdától összenőtt szerszámmal. Megmozdul a csajka a zsákban. Bokrok, fák sarjadtak a sínek között, míg voltak sínek a talpfákon. Egy-egy tisztább helyen érezni a krezolt a levegőben, aztán lassan a talpfák is elmaradoznak. Végül egészen belemosódik a töltés a tájba; nem lehet tudni, hogy az erdő hódította-e vissza, vagy eleve nem is épült tovább. Innentől magam vagyok a patakka. Délutánra járhat. Csapás nincs, csak a sűrű, hát leereszkedem a mederbe. Időnként muszáj egy-egy ágat letörnöm.

Tovább. Kőről kőre, mart alatt haladok, nagyon lassan. Régóta sejtem, hogy nem vagyok egyedül. Egy sün mutatja meg magát, és figyel. Óvatosabbra fogom. A forrásvidéken régen vipera szedte az áldozatokat, és néha gyanakvó pillantást vetek a bakancsom fűzőjére.

Szeder meg málna után jártam az erdőt, amíg a mérnökök cölöpölték az útvonal mentét, úgy bukkantam a forrásra, és mellette egy karón a csajkára. Jóval előttünk, munkások előtt hagyhatta ott valaki. Megmerítettem és ittam belőle. Jó volt a forrás vize, úgyhogy gyakran visszajártam. Így eshetett, hogy a forrásnál hallottam a második földindulást jelző vészjelzést, amit a mozdony kürtjeivel adtak le – rohantam, és nálam maradt a csajka. Most pedig vissza kell végre vinnem a helyére.

Tovább. Vékonyodik a vízfolyás, közeledik a forrás. A sün tisztas távolból most is követ, időnként megállok, nézzük egymást. Talán érzi a csajkát a zsákomban, ezért enged tovább mennem. Ahogy haladok, érré szűkül a patak és csörög a háborítatlan kövek között. Mindig a vastagabb éren, mind tovább felfelé. És moccan a csajka a zsákban.

Tovább. Mind jobban körém fonódik a táj. A visszautat a vízfolyás iránya mutatná, de nekem felfelé kell mennem. Szél bújt a lombokba, és hallani, ahogy egy-egy

fuvalat végigvonul az erdőn. Alkonyodik. Úgy látszik, nem emlékszem már pontosan a tájra, nehéz évek teltek el. Ezért máshol húzom meg magam, mint terveztem. Magamon felejtettem a karórámat, nyolc előtt pár percet mutat és áll. Rőzsét gyűjtök, tüzet rakok. A sötétben ott sejtem a sün szemeit. Felbontok még egy halkonzervet, a szomjamat almával oltom, utána jobbommal a kés markolatán, megpihenek.

Ígérem, visszateszem a csajkát a helyére. És tudom, hogy a vonaton kellett volna lennem akkor. Visszateszem, csak előbb szeretnék inni a forrásból, ahogyan húsz éve nem ihattam belőle. Holnap inni fogok a forrásból. És izzik a csajka a zsákban.

